

SYRJINTÄLAUTAKUNTA

Syrjintä, etninen tausta, syrjintäolettama, opetusryhmä, peruskoulu, kunta

Diaarinumero: 2013/1025

Antopäivä: 7.10.2013

Vähemmistövaltuutettu pyysi syrjintälautakuntaa tutkimaan onko yhdenvertaisuuslain 6 §:ssä säädettyä syrjinnän kieltoa rikottu, kun A:n ja B:n ulkomaalaistaustaisen adoptiolapsi C:n opetus oli toteutettu normaaliluokan sijasta pienryhmässä.

Syrjintälautakunta katsoi kunnan kasvatus- ja opetuslautakunnan kyenneen toimittamassaan selvityksessä asianmukaisin perusteluin osoittamaan, että C:n opetuksen toteuttaminen sijoittamalla hänet pienryhmäopetukseen oli perustunut asiallisiin ja hyväksyttäviin syihin. Syrjintälautakunta ei katsonut C:n tulleen syrjityksi etnisen alkuperänsä perusteella koulun järjestämän opetuksen saamisessa, ja hylkäsi hakemuksen.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyytää syrjintälautakuntaa tutkimaan, onko yhdenvertaisuuslain 6 §:ssä säädettyä syrjinnän kieltoa rikottu U:n ala-asteella S:n kunnassa ja jos syrjinnän kieltoa on rikottu, kieltämään sakan

uhalla U:n ala-astetta jatkamasta ja uusimasta oppilaiden etniseen taustaan, kansalliseen alkuperään, kansallisuuteen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn perustuvaa syrjintää.

Hakijan perustelut

A:n ja B:n ulkomaalaistaustainen adoptiolapsi C oli aloittanut koulunkäynnin U:n ala-asteen ensimmäisellä luokalla 9.8.2011. Ajanjaksolla 9.8.2011 - 12.9.2011 C:n opetus oli toteutettu normaaliluokan sijasta pienryhmässä. Huoltajien kyseenalaistettua menettelyn ja opetusjärjestelyn

perusopetuslain mukaisuuden ja tehtyä asiasta hallintokantelun aluehallintovirastoon C oli siirretty opiskelemaan normaaliin luokkaan, jossa normaalin opetuksen yhteydessä hänelle oli annettu tarvittava oppimisen tuki.

Aluehallintovirasto oli antanut 16.5.2012 asiassa kantelupäätöksen, jossa se kiinnitti vastaisen varalle S:n kasvatus- ja koulutuslautakunnan huomiota huolellisuuteen huoltajille tiedottamisessa ja yhteistyössä sekä asioiden kirjaamisessa väärinkäsitysten välttämiseksi.

A ja B olivat tehneet päätöksestä oikaisuvaatimuksen 20.6.2012. Aluehallintoviraston 6.8.2012 antamassa vastauksessa oikaisuvaatimukseen tarkennettiin kantelupäätöksen tarkoittavan, että aluehallintoviraston käsityksen mukaan asiassa ei ollut menetelty perusopetuslain mukaisesti.

C:n huoltajat toimittivat asiaan liittyvät asiakirjat vähemmistövaltuutetun toimistoon 19.11.2012, koska aluehallintovirasto ei ollut ottanut kantaa siihen, oliko C:n opetusryhmän määräytymisessä ollut kyse etnisestä syrjinnästä.

Vähemmistövaltuutettu katsoo hakemuksen liitteisiin 1–9 viitaten, että asiassa on esitetty todennäköisiä seikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että C:n opetus U:n koulussa oli ajanjaksolla 9.8.2011 - 12.9.2011 toteutettu normaaliluokan sijasta pienryhmässä, koska hän on ulkomaalaistaustainen adoptiolapsi. C oli tosiasiallisesti aloittanut ensimmäisen luokan pienryhmäopetuksessa, ja aluehallintovirasto oli todennut tämän olleen perusopetuslain vastaista.

Pienryhmässä toteutetun opiskelun perusteluna S:n kasvatus- ja opetuslautakunta oli vedonnut esikouluvuoden kokemuksiin ja kouluvalmiusarvioinnin tuloksiin. Asiassa ei kuitenkaan ollut edetty perusopetuslain mukaisesti, vaan C oli osoitettu opiskelemaan pienryhmään ennen ensisijaisia tukijärjestelyjä.

Aluehallintovirastolle toimittamassaan lausunnossa S:n kasvatus- ja opetuslautakunta oli todennut, että selvitysten jälkeen ei ollut löytynyt mitään näyttöä oppilaan etnisestä taustasta tai muusta syystä johtuvasta syrjinnästä tai rasismista. Lausunnossa ei ollut selvitetty, miten tähän johtopäätökseen on päädytty.

Vähemmistövaltuutetun näkemyksen mukaan kyseinen lausunto ei poissulje syy-yhteyttä C:n etnisen taustan ja häneen kohdistettujen toimenpiteiden välillä siinä määrin, ettei asiassa syntyisi syrjintäoletttamaa. Ainoa lainmukainen peruste opetusryhmän määräytymiselle olisivat olleet oppimisen tukemiseen liittyvät syyt, jolloin toimenpiteet olisi pitänyt toteuttaa perusopetuslaissa säädetyllä tavalla. Näin ei kuitenkaan ollut menetelty, joten syy-yhteys C:n etniseen taustaan on riittävä syrjintäoletttaman synty miseksi.

Vähemmistövaltuutettu katsoo, että asiassa on esitetty todennäköisiä seikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa C:n joutuneen etnisen taustansa vuoksi yhdenvertaisuuslain 6 § 2 momentin 1 kohdassa kielletyn välittömän syrjinnän kohteeksi.

Vastajan vastaus

S:n kaupunki opetuksen järjestäjänä kiistää C:n koulunaloitukseen liittyvän opetuksen antamisen U:n koulun pienryhmässä olleen millään tavalla syrjivää. Ratkaisun perusteena ei ollut C:n etninen tausta eikä ulkomailla tapahtunut adoptio.

Vastajan perustelut

Koulun henkilökunnalla ei C:n esiopetusvuoden aikana ollut yleisesti tiedossa C:n olevan taustaltaan ulkomaalainen tai adoptoitu lapsi. Etnistä taustaa ei ollut voinut päätellä hänen ulkonäöstään tai puheestaan.

Pienryhmään sijoittamisen tarkoituksena oli ollut C:n oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen. C:n tarvitsemien tuen vaiheiden kirjaamisessa sekä vanhempien kanssa tapahtuneessa kommunikaatiossa oli ollut puutteita.

U:n alakoulun opettajat, aluerehtori sekä perusopetuksen rehtori toteavat, että tehostetun tuen edellyttämän pedagogisen arvion tekemisessä sekä pienryhmän osoittamisessa oppilaan opiskelupaikaksi oli tehty menettelyvirhe. Se olisi ollut mahdollinen kenen tahansa oppilaan kohdalla, eikä etnisellä taustalla ole ollut osuutta tapahtumien kulussa.

Syyt tehostetun tuen tarpeeseen ovat moninaisia oppimiseen, keskittymiseen ja käyttäytymiseen liittyviä oppilaiden erityispiirteitä. C oli vertautunut tuen tarpeessa oleviin oppilaisiin täysin, eikä hänen etninen taustansa ollut millään tavoin toiminnan perusteena. C:n haasteet keskittymisessä ja ryhmässä toimimisessa edellyttivät merkittävän tuen järjestämistä. Tukea järjestetään lapsen omista tarpeista ja lähtökohdista. Pienryhmässä opiskelu oli aloitettu 1. luokan alkaessa edellisenä keväänä pidetyssä palaverissa yhdessä huoltajien kanssa sovituksi oletetulla tavalla. Järjestely olisi edellyttänyt tehostetun tuen päätöksen tekemistä. Tämä oli suunniteltu tehtäväksi lukuvuoden alkaessa. C:n tuen tarpeen takia oli katsottu oppilaan edun mukaiseksi, että hänelle oli annettu mahdollisuus opiskella pienryhmässä.

C:n opetusjärjestelyjen perusteena oli ollut koulun yhteydessä järjestetyssä esiopetuksessa havaittu oppilaan tuen tarve. Pienryhmäopetuksen järjestämisen tarkoituksena oli ollut yksinomaan oppilaan etu ja hänen oppimisedellytystensä mahdollisimman hyvä turvaaminen.

Vähemmistövaltuutetun vastaselitys

Vähemmistövaltuutettu katsoo, ettei S:n kasvatus- ja opetuslautakunnan vastaus riittävässä määrin heikennä asiassa syntynyttä syrjintäolettamaa. Ei ole perusteltua oikeuttaa C:n pienryhmäopetusta ”oppilaan edulla”, koska asiassa ei ollut edetty perusopetuslain mukaisesti. Asiassa on edelleen

kyseenalaista, oliko pienryhmäopetus C:n edun mukaista tai hänelle paras tukimuoto. Vaikka kunnan toimenpiteet eivät olleet välttämättä tarkoituspäitään huonot, asiassa ei ole varmuutta siitä, oliko pienryhmäopetus lapsen edun kannalta paras tukimuoto. C on asetettu eriarvoiseen asemaan muihin nähden, koska hänen osaltaan ei selvitetty tai tutkittu riittävästi, mikä tukimuoto on hänelle paras vaihtoehto.

Vähemmistövaltuutettu katsoo, että kunta ei ole kyennyt kumoamaan syy-yhteyttä C:n etnisen taustan ja hänen ilman edeltäviä tukitoimia pienryhmäopetukseen sijoittamisensa välillä, joten syrjintäolettama asiassa säilyy ennallaan.

Esittelijän esitys

Syrjintälautakunta hylkää hakemuksen.

Perustelut

Yhdenvertaisuuslakia (21/2004) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan etnisen alkuperän perusteella tapahtuvaan syrjintään sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa, kun kysymys on koulutuksen saamisesta. Tällöin syrjintäkielto kohdistuu koulutuksen järjestäjään. Lakia sovelletaan muun muassa opiskelijavalintaan, valintamenettelyyn, opintosuoritusten arviointiin sekä oppilaiden ja opiskelijoiden kurinpitoon (HE 44/2003, s. 35). Laissa säädetyn syrjintäkiellon mukaisesti ketään ei saa syrjiä etnisen tai kansallisen alkuperän perusteella.

Välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan tai jotakuta on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Välillisenä syrjintänä pidetään sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Lisäksi eri asemaan asettaminen perustuslain 6 §:n 2 momentissa säädetyillä perusteilla on kiellettyä, ellei menettelyyn ole perustuslaissa tarkoitettua hyväksyttävää syytä (HE 44/2003 vp., s. 35). Siten yhtäläistenkin palvelujen tarjoaminen erikseen eri väestöryhmille syrjintäkielossa mainitun perusteen mukaisesti olisi kiellettyä, jollei sitä voitaisi jonkin hyväksyttävän syyn perusteella pitää määrättyssä tilanteessa oikeutettuna.

Etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän käsitettä tulkittaessa on otettava huomioon paitsi yhdenvertaisuuslaki myös perustuslaki ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä Euroopan unionin oikeusnormisto (HE 44/2003).

Yhdenvertaisuuslain esitöistä käy ilmi, että syrjintäolettaama syntyy, jos hakija kykenee esittämään todennäköisiä seikkoja, jonka perusteella voidaan olettaa hakijan joutuneen syrjivän menettelyn kohteeksi. Koska syrjintäolettaaman synnyttävien tosiseikkojen osalta ei edellytetä täyttä näyttöä, riittää syrjintäolettaaman syntymiseksi sellaiset hakijan asianmukaisesti esittämät perusteet, joiden perusteella hakijan väite on sillä tavoin uskottava, että syrjintälautakunnalla on objektiiviset perusteet pyytää vastaajalta vastausta sen selvittämiseksi, onko hakijan esittämässä väitteissä perää, ja kykeneekö vastaaja kumoamaan hakijan esittämän näytön. Vaikka vastaaja ei pystyisikään täysin kumoamaan hakijan esittämää väitettä, hänen vastauksensa voi heikentää hakijan esittämää näyttöä niin, että se jää näyttökynnyksen alle (HE 44/2003 vp, s. 54).

Syrjintäolettaaman syntyminen siis edeltää varsinaista toteennäyttämisen arviointia, johon tarvittavaa tietoa saadaan juuri vastaajan vastauksesta.

Kun syrjintäolettaama on syntynyt, todistustaakka siirtyy vastaajalle. Vastaajan mahdollisuutena on kumota kantajan esittämä näyttö tai heikentää sitä niin, että näyttö jää näyttökynnyksen alle. Jos vastaaja ei onnistu kumoamaan syrjintäolettaamaa, hän voi esittää näyttöä siitä, että 6 §:ssä säädettyä syrjinnän kieltoa ei ole rikottu (HE 44/2003 vp, s. 54).

Koska hakija on esittänyt selvitystä, jonka perusteella voidaan olettaa yhdenvertaisuuslain 6 §:n syrjintäkieltoa rikotun, on vastaajan yhdenvertaisuuslain 17 §:n mukaan osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Hakija katsoo, että C:n pienryhmään sijoittamisen perusteena olisi ollut hänen etninen taustansa.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan C:n opetusta ei ollut järjestetty erityisenä tukena, vaan kyse oli ollut tehostetusta tuesta, joka oli sovittu järjestettäväksi osittain pienryhmässä. Kunta oli pyrkinyt valmistelemaan kyseisen oppilaan tehostetun tuen järjestämistä perusopetuslain säädösten mukaisesti yhteistyössä huoltajien kanssa, mutta tiedonkulkuongelmista johtuen huoltajilla ja opetuksen järjestäjillä oli ollut erilainen käsitys opetuksen toteuttamisesta ja oppilaan opetusryhmästä. Tämän johdosta aluehallintovirasto oli kiinnittänyt vastaisen varalle kunnan kasvatus- ja koulutuslautakunnan huomiota huolellisuuteen huoltajille tiedottamisessa ja yhteistyössä sekä asioiden kirjaamisessa väärinkäsitysten välttämiseksi.

Syrjintälautakunta katsoo S:n kasvatus- ja opetuslautakunnan kysyneen toimittamassaan selvityksessä asianmukaisin perusteluin osoittamaan, että C:n opetuksen toteuttaminen 9.8.2011 - 12.9.2011 välisenä aikana sijoittamalla hänet pienryhmäopetukseen oli perustunut asiallisiin ja

hyväksyttäviin syihin, eikä syrjintälautakunta katso hänen tulleen syrjityksi etnisen alkuperänsä perusteella koulun järjestämän opetuksen saamisessa.

Syrjintälautakunnan päätös

Syrjintälautakunta hyväksyi esittelijän esityksen perusteluineen.

Lainkohdat

Yhdenvertaisuuslaki 2 §:n 1 momentin 3 kohta, 6 §, 13 §, 15 §, 17 §

Vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta annettu laki 7 i §

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.